

de betrekkelijk minst onreine, het scherpste schuldgevoel: daarom acht hij, die vergelijkelijk de beste is, ieder ander uitnemender dan zich zelven. Dan zien anderen hem voor heilig aan, maar zich zelven is hij als de ergste aller zondaren ontdekt, niet juist omdat hij het diepst zich zelf verlaagde, het meest zich zelf verdierlijkt heeft, maar omdat hij dieper blik dan die anderen in de diepten der zonde leerde slaan.

We verstaan dus de verte onzer afdoling niet, ja sterker nog drukt de psalmist zich uit, wie *zou* ze verstaan? klaagt hij uit het diepst zijner ziele: wie *zou* ze verstaan, — ze te kennen is dus onmogelijk! Immers reeds door de zonde zelve, wordt ons het heldere inzicht in onze schuld en zonde benomen. Zij toch is het, die, waar ze het menschenhart binnensluipt, begint met de vrijheid te smoren, den wil aan banden legt, en door dat binden van den wil, het ons onmogelijk maakt, om de zonde als schuld te beseffen. Onze wil onvrij, dan ook de zonde onze schuld niet meer! Verleid en dus onschuldig! is de natuurlijke begoocheling, waaraan door de zonde zelf het zondig hart ten prooi wordt. Erfzonde, maar zonder erfschuld: erfsmet, maar zonder erfdoem, dus wil het de zondaar, en toch juist een krachtig inleven in dat denkbeeld van erfschuld, is het eenig middel, waardoor we aan dat zelfbedrog ontkomen. Men verwerpt die gedachte: ben ik zoo buiten mijn toedoen geworden, aan mij dan niet de schuld, roept men luide. Maar vergeet het niet, M. II., het is met deze *erfenis* als met de erfenis van aardsche goederen. Aan u het recht om een erfenis, met schuld belast, geheel te verstooten, — maar zoodra ge ook slechts een